

Bruxelles, 27.5.2021.
COM(2021) 261 final

**IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM
GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

Napredak u provedbi inicijative EU-a za oprašivače

1. UVOD: INICIJATIVA EU-A ZA OPRAŠIVAČE

Posljednjih desetljeća u Europi dolazi do dramatičnog pada u pojavnosti i raznolikosti europskih divljih kukaca oprašivača, kao što su pčele, leptiri, osolike muhe i noćni leptiri. Mnoge su vrste i na rubu izumiranja. Prema europskom crvenom popisu¹, smanjuje se populacija gotovo svake treće vrste pčela i leptira, dok je približno 10 % vrsta u opasnosti od izumiranja.

Gubitak divljih oprašivača ozbiljan je razlog za zabrinutost. Oko 80 % poljoprivrednih kultura i samoniklih biljaka u EU-u barem djelomično ovisi o oprašivanju uz pomoć životinja. Bez oprašivača mnogim bi biljnim vrstama broj opao i u konačnici bi nestale. To bi ugrozilo prirodu, dobrobit ljudi i gospodarstvo. Približno 3,7 milijardi EUR godišnje poljoprivredne proizvodnje u EU-u izravno ovisi o kukcima oprašivačima². Međutim, u dostupnim procjenama ne uzima se u obzir oprašivanje divljih biljaka uz pomoć životinja, kao ni doprinos oprašivača sigurnosti prehrane i zdravlju ljudi.

Komisija je u lipnju 2018. donijela Inicijativu EU-a za oprašivače³ („Inicijativa”). Inicijativa je prvi okvir EU-a za rješavanje problema pogoršanja stanja divljih oprašivača⁴ i ima veliku potporu svih skupina dionika⁵.

U Inicijativi su utvrđeni dugoročni ciljevi za 2030., koji obuhvaćaju stjecanje iskoristivog znanja o problemu, otklanjanje glavnih poznatih uzroka problema, poticanje suradnje dionika i uključivanje društva u cjelini. Kako bi se EU usmjerilo na pravi put, u Inicijativi je navedeno deset mjera i 31 podmjera koje treba provesti u kratkoročnom do srednjoročnom razdoblju.

Te mjere podupiru integrirani pristup problemu i djelotvorniju primjenu postojećih instrumenata i politika. Time je naglasak ponajprije stavljen na bolju integraciju ciljeva očuvanja oprašivača u različite sektorske politike EU-a, među ostalim u politike zaštite okoliša i zdravstvene politike (osobito u okviru Direktive o pticama i Direktive o staništima te zakonodavstva EU-a o pesticidima), zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP), kohezijsku politiku i politike istraživanja i inovacija.

I Europski parlament⁶ i Vijeće⁷ pozdravili su Inicijativu, naglasili važnost oprašivača i pozvali na donošenje djelotvornih mjera za rješavanje problema pogoršanja njihova stanja. Europski revizorski sud objavio je 9. srpnja 2020. tematsko izvješće⁸ o mjerama EU-a za zaštitu divljih oprašivača („izvješće Revizorskog suda”). U izvješću Revizorskog suda utvrđeni su nedostaci u ključnim politikama EU-a koje se odnose na glavne opasnosti za divlje oprašivače te se preporučuje da Komisija procijeni potrebu za dodavanjem posebnih mjera kojima bi se uklonile opasnosti koje trenutačno u Inicijativi nisu uzete u obzir. U izvješću Revizorskog suda također se

¹ <https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist>.

² Europska unija, Europska agencija za okoliš (2021.), *Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)* (Vrednovanje ekosustava i njihovih usluga u Europskoj uniji (INCA)), Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg (u tisku).

³ COM(2018) 395 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52018DC0395>.

⁴ Oprašivači u Europi uglavnom su kukci, a obuhvaćaju divlje pčele, osolike muhe, leptire i noćne leptire.

⁵ https://www.acceptance.ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/pollinators/documents/EU_pollinators_summary_public_consultation.pdf.

⁶ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_HR.html.

⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12948-2018-INIT/hr/pdf>.

⁸ Tematsko izvješće 15/2020, <https://www.eca.europa.eu/hr/Pages/DocItem.aspx?did=54200>.

naglašava da je potrebno bolje integrirati mjere za zaštitu divljih oprašivača u politike EU-a za očuvanje bioraznolikosti i poljoprivrednu politiku te poboljšati zaštitu divljih oprašivača u okviru procesa procjene rizika od pesticida. U zaključcima Vijeća od 17. prosinca 2020.⁹ pozdravljaju se preporuke Revizorskog suda i potvrđuje hitnost jačanja akcijskog okvira EU-a za oprašivače.

Komisija je 20. svibnja 2020. donijela strategiju EU-a za bioraznolikost do 2030.¹⁰ i strategiju „od polja do stola”¹¹, a obje su vodeće inicijative u okviru europskog zelenog plana. Tim će se strategijama potaknuti mjere za zaustavljanje trenda pogoršanja stanja oprašivača tako što će se uvesti obveze i ciljevi za zaštitu prirode i plan EU-a za obnovu prirode te će one, zajedno s novom strategijom EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama¹² i povećanim ambicijama u pogledu klimatske neutralnosti i nulte stope onečišćenja, pomoći u ublažavanju posljedica sljedećih glavnih opasnosti za divlje oprašivače: promjena u korištenju zemljišta, intenzivnog gospodarenja u poljoprivredi i upotrebe pesticida, zagađenja okoliša, utjecaja invazivnih stranih vrsta i klimatskih promjena.

U ovom se izvješću procjenjuje napredak u provedbi svih mjera iz Inicijative. Temelji se na brojnim izvorima, među ostalim na rezultatima evaluacija politika, izvješćima i publikacijama EU-a i posebnim studijama. U izvješću se u obzir uzimaju i institucijske povratne informacije dobivene od Europskog parlamenta, Vijeća i Europskog revizorskog suda.

2. DESET MJERA – SAŽETAK NAPRETKA

2.1. Mjera 1.: podupiranje praćenja i procjene

Postojeće spoznaje jasno upućuju na alarmantno pogoršanje stanja divljih oprašivača zbog čega je nužno poduzeti odlučne mjere. Međutim, i dalje postoje znatne praznine u podacima i informacijama o stanju oprašivača, uzrocima pogoršanja njihova stanja i posljedicama pada njihove brojnosti za prirodu i za dobrobit ljudi.

Komisija je u lipnju 2019. ovlastila skupinu stručnjaka za oprašivače da izradi prijedlog terenskog sustava EU-a za praćenje oprašivača kojim bi se dobile pouzdane informacije o stanju i trendovima populacija oprašivača u državama članicama (mjera 1.A). Kako bi osigurala da države članice sudjeluju u tom postupku i na vrijeme dostavljaju podatke, Komisija se savjetovala s nacionalnim tijelima za zaštitu okoliša i poljoprivredu, među ostalim na posebnim radionicama. U prijedlogu stručnjaka¹³ objavljenom u siječnju 2021. navode se sveobuhvatna metodologija za sustav za praćenje i skup pokazatelja politike. U sljedećem će koraku Komisija blisko surađivati s državama članicama na doradi i provedbi prijedloga i izgradnji kapaciteta za provedbu sustava na terenu.

Podaci iz budućeg sustava EU-a za praćenje oprašivača bit će ključni za: i. izradu i provedbu djelotvornih mjera očuvanja, ii. određivanje prioriternih područja za provedbu tih mjera i iii. procjenu učinaka tih mjera. Na tim će se podacima temeljiti i europski crveni popis jer će se omogućiti dugoročna pouzdana procjena stanja očuvanosti vrsta oprašivača. Komisija je u

⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/hr/pdf>.

¹⁰ COM(2020) 380 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>.

¹¹ COM(2020) 381 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>.

¹² COM(2021) 82 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN>.

¹³ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC122225>.

prosincu 2018. započela s radom na europskom crvenom popisu za osolike muhe¹⁴ (mjera 1.B), čiji se dovršetak očekuje u lipnju 2022., a u travnju 2021. Komisija je započela s radom na europskom crvenom popisu noćnih leptira¹⁵.

Zaštićena područja posebno su važna za očuvanje oprašivača. Europska agencija za okoliš i njezin Europski tematski centar za biološku raznolikost objavili su u lipnju 2020. izvješće o procjeni važnosti vrsta staništa iz Priloga I. Direktivi o staništima za oprašivače¹⁶. To je omogućilo procjenu stanja očuvanosti zaštićenih staništa oprašivača na temelju izvješća država članica¹⁷ (mjera 1.C). Najnovije izvješće o stanju prirode Europske agencije za okoliš pokazuje da je stanje oprašivača vrlo zabrinjavajuće^{18,19}.

Komisija je također radila na popunjavanju praznina u podacima o pritiscima kojima su izloženi oprašivači, konkretno degradaciji staništa i upotrebi pesticida, a trenutačno provodi i pilot-projekt terenskog sustava za praćenje oprašivača za bioraznolikost u poljoprivrednim krajobrazima²⁰, priprema modul LUCAS²¹ za travnjake u okviru istraživanja LUCAS za 2022. nakon uspješnog pilot-projekta iz 2018. te provodi pilot-projekt inovativnog sustava u okviru kojeg se upotrebljavaju pčele medarice za praćenje pesticida u okolišu²² (mjera 1.D). Nakon pilot-projekta uslijedit će potpuna provedba sustava 2022. koja će se poduprijeti pripremnim aktivnostima Europskog parlamenta²³.

Nadalje, Komisija je u listopadu 2020. objavila rezultate procjene ekosustava u cijelom EU-u²⁴ (mjera 1.E). U okviru analize upotrebljavali su se trenutačno dostupni podaci i informacije o oprašivačima i njihovim staništima kako bi se procijenilo stanje usluga oprašivanja uz pomoć životinja u EU-u. Rezultati su pokazali da na 50 % zemljišta na kojima se uzgajaju poljoprivredne kulture koje ovise o oprašivačima nema dovoljno oprašivanja. Jedan od najboljih načina za rješavanje tog manjka bio bi obnova ekosustava, na temelju poljoprivredne politike.

Komisija je izradila i „račun” za oprašivanje²⁵ (mjera 1.E), koji pokazuje da gospodarska vrijednost kukaca oprašivača za proizvodnju poljoprivrednih kultura u EU-u iznosi približno 3,7 milijardi EUR godišnje²⁶. Taj se račun može upotrebljavati za procjenu načina na koji

¹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Hoverflies>.

¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Moths>.

¹⁶ <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-bd/products/etc-bd-reports/etc-bd-technical-paper-1-2020-report-for-a-list-of-annex-i-habitat-types-important-for-pollinators>.

¹⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats.

¹⁸ <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>.

¹⁹ https://tableau.discomap.eea.europa.eu/t/Natureonline/views/SONpollinators/Storypollinators?%3AisGuestRedirectFromVizportal=y&%3Adisplay_count=n&%3AshowAppBanner=false&%3Aorigin=viz_share_link&%3AshowVizHome=n&%3Aembed=y.

²⁰ *European Monitoring of Biodiversity in Agricultural Landscapes* (Europsko praćenje bioraznolikosti u poljoprivrednim krajobrazima) (EMBAL), <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Data+and+information>.

²¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lucas>.

²² Projekt Insignia, <https://www.insignia-bee.eu>.

²³ Više informacija o pripremnim aktivnostima Europskog parlamenta potražite na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA\(2019\)640130_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA(2019)640130_EN.pdf).

²⁴ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120383>.

²⁵ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC117072>.

²⁶ Europska unija, Europska agencija za okoliš (2021.), *Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)* (Vrednovanje ekosustava i njihovih usluga u Europskoj uniji (INCA)), Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg (u tisku).

pogoršanja stanja populacija oprašivača utječu na poljoprivrednu proizvodnju i uvoz i izvoz poljoprivrednih proizvoda²⁷.

2.2. Mjera 2.: podupiranje istraživanja i inovacija

Komisija je nastavila podupirati temeljna i primijenjena istraživanja oprašivača u sklopu okvirnog programa EU-a za istraživanja i inovacije kako bi se popunile praznine u znanju i podržale učinkovitije mjere očuvanja usmjerene na rezultate²⁸ (mjera 2.A).

Nakon donošenja Inicijative, uvrstila je posebnu temu o oprašivačima u program rada Obzor 2020. za razdoblje 2018.–2020. Cilj je te teme osmisliti alate, smjernice i metodologije za bolje ublažavanje uzroka i posljedica pogoršanja stanja divljih oprašivača²⁹. Očekuje se da će to istraživanje započeti u rujnu 2021. Na temelju okvira BiodivERsA³⁰ provedeni su projekti koji su relevantni za oprašivače kako bi se poboljšalo naše razumijevanje interakcije među različitim uzrocima pogoršanja stanja oprašivača³¹ i modeliranje scenarija koji se odnose na bioraznolikost oprašivača i oprašivanje kao uslugu ekosustava³². Nadalje, kako bi se poduprla izvrsnost u istraživanjima oprašivača, osigurana su pojedinačna bespovratna sredstva i stipendije u okviru Europskog istraživačkog vijeća³³ i aktivnosti Marie Skłodowska-Curie³⁴. Ta bespovratna sredstva i stipendije dodijeljene su izvanrednim istraživačima koji proučavaju tijesnu ekološku vezu između oprašivača i biljaka i važnost te veze za funkcioniranje ekosustava i proizvodnju hrane³⁵.

Znanje stečeno istraživanjima bit će važno za donošenje odluka. U sklopu okvira EKLIPSE³⁶ i s ciljem podupiranja izrade smjernica o najboljoj praksi, tijekom provedbe projekta preispitano je postojeće znanje o tome kako pesticidi i gnojiva utječu na mjere očuvanja oprašivača na poljoprivrednom zemljištu³⁷. Usto, Europsko partnerstvo za inovacije³⁸ u poljoprivredi podržalo je interaktivne inovacije odozdo prema gore u upravljanju poljoprivrednim zemljištem povoljnim za oprašivače³⁹ (mjera 2.B).

Komisija nastoji povećati svoju potporu istraživanjima oprašivača u sljedećem okvirnom programu Obzor Europa. To je vidljivo u prvom strateškom planu programa⁴⁰ i prijedlogu prvog

²⁷ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120571>.

²⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Research+and+innovation>.

²⁹ SC5-32-2020, <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/sc5-32-2020>.

³⁰ Program ERA-NET COFUND u okviru Obzora 2020. za promicanje paneuropskih istraživanja bioraznolikosti i usluga ekosustava, <https://www.biodiversa.org>.

³¹ Projekt VOODOO, <https://www.biodiversa.org/1777/download>.

³² Projekt OBServ, <https://www.biodiversa.org/1635/download>.

³³ DrivenByPollinators <https://cordis.europa.eu/project/id/819374>.

³⁴ Na primjer, DEFOLL <https://cordis.europa.eu/project/id/798954>.

³⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Horizon+2020>.

³⁶ EKLIPSE je mehanizam za potporu boljih odluka o okolišu na temelju najboljeg raspoloživog znanja, <https://www.eclipse-mechanism.eu>.

³⁷ https://www.eclipse-mechanism.eu/pollinators_request.

³⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>.

³⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Bottom-up+innovation>.

⁴⁰ https://ec.europa.eu/research/pdf/horizon-europe/ec_rtd_orientations-towards-the-strategic-planning.pdf.

programa rada Obzora Europa (2021./2022.)⁴¹ (mjera 2.C). Nizom predloženih tema u programu Obzor Europa nastoji se podržati: i. izrada alata za istraživanje oprašivača (na primjer, alata za integrativnu taksonomiju, uključujući barkodiranje DNK i strojno učenje), ii. izgradnja stručnih kapaciteta i umrežavanje i iii. sveobuhvatan prelazak na upravljanje kulturnim i poljoprivrednim krajobrazima koje ne šteti oprašivačima. Nadalje, cilj nacrta prijedloga Europskog partnerstva za bioraznolikost⁴² je poduprijeti sustave za praćenje bioraznolikosti. Ta će potpora biti i od iznimne važnosti za provedbu sustava EU-a za praćenje oprašivača.

2.3. Mjera 3.: olakšavanje razmjene znanja i pristupa podacima

Za stjecanje iskoristivog znanja potrebno je upotpuniti podatke, kao što se nastoji ostvariti u okviru mjera 1. i 2. Međutim, također je potrebna bolja primjena postojećih podataka i informacija.

Komisija je 20. svibnja 2020. pokrenula središte EU-a za pohranu informacija o oprašivačima⁴³, čvorište za informacije o oprašivačima u EU-u (mjera 3.A). Ta internetska platforma omogućuje razmjenu informacija o trendovima pogoršanja stanja oprašivača i koracima koji se poduzimaju u cijelom EU-u kako bi se zaustavio trend tog pogoršanja, među ostalim kroz zajedničke inicijative dionika. Središte za pohranu informacija o oprašivačima otvoreno je ključnim sudionicima, kao što su javna tijela, znanstvenici, sektor očuvanja prirode, aktivisti civilnog društva, upravitelji zemljišta (posebno poljoprivrednici i šumari), pčelari, javnost i poduzeća. Središte za pohranu tim sudionicima omogućuje: i. razmjenu najbolje prakse u području zaštite i očuvanja divljih oprašivača, ii. pronalazak smjernica o mjerama za zaštitu i očuvanje divljih oprašivača i iii. pronalazak partnerâ za te mjere.

Sustavom EU-a za praćenje oprašivača i drugim *in situ* inicijativama za praćenje osmišljenima u okviru mjere 1. osigurat će se neprocjenjivi podaci za procjenu stanja populacija oprašivača i uzroka pogoršanja njihova stanja. Komisija i Europska agencija za okoliš trenutačno istražuju mogućnosti za integraciju informacija dobivenih iz tih sustava u Europski informacijski sustav za bioraznolikost⁴⁴.

Stavljanje na raspolaganje postojećih podataka o korištenju zemljištem posebno je važno za djelotvornost mjera očuvanja oprašivača. Komisija surađuje s državama članicama kako bi pronašla rješenja za razmjenu, dijeljenje i upotrebu interoperabilnih, neosobnih i prostornih podataka te pristup takvim podacima koji su dostupni u integriranom administrativnom i kontrolnom sustavu (IAKS) u okviru ZPP-a⁴⁵. U IAKS-u se navode potencijalno vrijedne informacije o oprašivačima i uslugama oprašivanja kao što su prostorna raspodjela i lokacija

⁴¹ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/commissions-proposal-horizon-europe_en#the-commissions-proposal-for-horizon-europe.

⁴² Europsko partnerstvo u okviru Obzora Europa, *Rescuing Biodiversity to Safeguard Life on Earth* (Spašavanje bioraznolikosti radi zaštite života na Zemlji), https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/funding/documents/european_partnership_for_rescuing_biodiversity_to_safeguard_life_on_earth.pdf.

⁴³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>.

⁴⁴ <https://biodiversity.europa.eu/>.

⁴⁵ IAKS je administrativni sustav za utvrđivanje i kontrolu prihvatljivosti pomoći ili potpore u okviru ZPP-a, a uspostavlja ga i njime upravlja svaka država članica. Više informacija dostupno je na: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/financial-assurance/managing-payments_hr.

poljoprivrednih kultura, poljoprivredne prakse i mjere ZPP-a. Koraci za usklađivanje i objavu tih podataka za ponovnu upotrebu poduzimaju se u okviru Direktive INSPIRE⁴⁶ (mjera 3.B). Komisija je 2019. pokrenula pilot-projekt kako bi ispitala odredbe Direktive o razmjeni podataka i istražila na koji se način ta direktiva može primijeniti za lakšu organizaciju i provedbu razmjene podataka u različitim područjima politika EU-a, uključujući IAKS.

2.4. Mjera 4.: očuvanje ugroženih vrsta i staništa oprašivača

Zaustavljanje trenda pogoršanja stanja oprašivača započinje zaštitom najugroženijih vrsta i staništa oprašivača, kao što su oni zaštićeni Direktivom o staništima ili uvršteni na europski crveni popis. Potrebni su prioritetno financiranje i djelotvorni akcijski planovi kako bi se poboljšalo stanje očuvanosti tih vrsta i staništa.

Komisija je akcijskim planom za prirodu, ljude i gospodarstvo poboljšala provedbu Direktive o staništima⁴⁷ potpunijim pristupom jednom od glavnih problema za oprašivače, a to je gubitak staništa. Komisija je posebno izradila akcijske planove EU-a za staništa za dvije vrste staništa koje su od velike važnosti za oprašivače: poluprirodni suhi travnjaci i europske suhe vrištine. Obje su vrste staništa zaštićene Direktivom o staništima (mjera 4.A). Komisija je u srpnju 2020. objavila natječaj za izradu triju akcijskih planova za očuvanje najugroženijih vrsta oprašivača u EU-u⁴⁸.

Potpora za očuvanje oprašivača u okviru programa LIFE znatno se povećala od 2018. Očuvanje oprašivača izričit je cilj više projekata LIFE koji su u tijeku. Ti su projekti u tijeku usmjereni na obnovu staništa, poboljšanje znanja i informiranje javnosti kako bi se poboljšalo stanje očuvanosti ugroženih vrsta leptira. Ostali projekti koji su u tijeku usmjereni su na poboljšanje poljoprivrednih praksi koje općenito pomažu oprašivačima ili kukcima⁴⁹.

Komisija je nastavila promicati prijave za projekte LIFE o beskralježnjacima, među ostalim o kukcima oprašivačima. Komisija je u lipnju 2020. organizirala internetski seminar⁵⁰ na kojem se raspravljalo o tome kako povećati potporu u okviru programa LIFE za očuvanje beskralježnjaka, s ciljem poticanja većeg broja prijava u tom području u budućnosti. Komisija je također predstavila završnu studiju o 20 projekata LIFE o beskralježnjacima s preporukama za buduće projekte⁵¹.

U izvješću Revizorskog suda izražena je zabrinutost zbog nedostatka projekata LIFE o vrstama oprašivača koje nisu zaštićene pravom EU-a na temelju Direktive o staništima. Komisija će u višegodišnjem programu rada za program LIFE 2021.–2024. predložiti da se poveća stopa sufinanciranja EU-a za najugroženije vrste u skladu s europskim crvenim popisom. To će pomoći u promicanju projektnih aktivnosti za vrste oprašivača koje nisu zakonom zaštićene, ali im i dalje prijeti velik rizik od izumiranja.

⁴⁶ Direktiva 2007/2/EZ o uspostavljanju infrastrukture za prostorne informacije u Europskoj zajednici (INSPIRE), <https://inspire.ec.europa.eu>.

⁴⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan.

⁴⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Action+plans>.

⁴⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>.

⁵⁰ <https://ec.europa.eu/easme/en/webinar-life-stepping-save-bugs>.

⁵¹ https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/life_and_invertebrates_summary_report-final-layout.pdf.

Za akcijske planove za vrste i staništa oprašivača potrebno je detaljno i široko dostupno znanje o mjerama očuvanja i upravljanju očuvanjem. Mreža Natura 2000 ima važnu ulogu u rješavanju problema gubitka staništa oprašivača. Komisija i države članice podržale su tijekom 2018. i 2019. razmjenu znanja o mjerama upravljanja i pristupima za očuvanje oprašivača u okviru^{52,53,54} biogeografskog procesa mreže Natura 2000⁵⁵ (mjera 4.B). Komisija je u studenome 2019. organizirala posebnu radionicu kako bi utvrdila najbolje mjere upravljanja i pristupe za očuvanje oprašivača na područjima obuhvaćenima mrežom Natura 2000⁵⁶.

Važan je način za bolju integraciju ciljeva očuvanja oprašivača u upravljanje mrežom Natura 2000 uvrštavanje prioriteta mjera za ključna staništa oprašivača u prioritete akcijske okvire (PAO-ovi) država članica⁵⁷. U izvješću Revizorskog suda preporučeno je da Komisija provjeri uključuju li PAO-ovi zahtjeve za zaštitu divljih oprašivača i ocijeni relevantne mjere koje su predložile države članice. Komisija je poduzela ili će poduzeti sljedeće: i. pozvala je države članice da osiguraju da se takvi zahtjevi uvrste u PAO-ove, ii. započela je s ocjenom PAO-ova 2018. i dostavila primjedbe kako bi potaknula uvrštavanje zahtjeva za divlje oprašivače i iii. nastaviti će to činiti tijekom 2021. za preostale PAO-ove (mjera 4.C).

Obveze zaštite prirode iz strategije EU-a za bioraznolikost do 2030., među ostalim proširenje zakonom zaštićenih područja na 30 % zemljišta, stvarno upravljanje tim područjima i stroga zaštita barem trećine tih područja uvelike će koristiti oprašivačima ako se u potpunosti provedu. Stroga zaštita posebno bi koristila oprašivačima koji ovise o starim šumskim staništima, kao što su osolike muhe.

2.5. Mjera 5.: poboljšanje staništa oprašivača na poljoprivrednim zemljištima i oko njih

Komisija je 2019. pokrenula studiju za procjenu potencijala u okviru ZPP-a za razdoblje 2014.–2020. za očuvanje divljih oprašivača. U izvješću⁵⁸ koje je objavljeno u studenome 2020. iznesen je pregled mjera ZPP-a kojima se može poduprijeti ili spriječiti očuvanje, opis provedbe tih mjera u okviru studija slučajeva u šest država članica i pregled ključnih saznanja do kojih se došlo. Komisija je na temelju te studije sastavila smjernice za upravljačka tijela, poljoprivrednike i njihove savjetnike o tome kako povećati djelotvornost mjera ZPP-a za oprašivače⁵⁹ (mjera 5.A).

Komisija je 2019. pokrenula studiju za opsežno ispitivanje mjera za oprašivače poduzetih u svim državama članicama⁶⁰, uključujući djelovanja na poljoprivrednim zemljištima (mjera 5.B). Procjena je pokazala da niz država članica primjenjuje ciljane mjere za zaštitu oprašivača u okviru ZPP-a. Međutim, očito je da takva djelovanja treba znatno pojačati u cijelom EU-u.

⁵²https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/continental_pannonian_steppic_and_black_sea_regions_seminar_en.htm.

⁵³https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/atlantic_biogeographical_chalk_grasslands.htm.

⁵⁴https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/eurasian_grassland_conference.htm.

⁵⁵ Više informacija o biogeografskom procesu mreže Natura 2000 potražite na:

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/seminars_en.htm.

⁵⁶<https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Natura+2000+workshop+Nov+2019>.

⁵⁷https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm

⁵⁸<https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Agriculture>.

⁵⁹<https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Farmers>.

⁶⁰<https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Actions+in+my+country>.

Komisija je u veljači 2020. organizirala veliku konferenciju dionika⁶¹ kako bi podijelila i dopunila nalaze prethodnih studija Komisije i raspravila o tome kako bolje integrirati ciljeve očuvanja oprašivača u strateške planove u okviru ZPP-a za razdoblje 2021.–2027. (mjera 5.C).

Prijedlog Komisije za budući ZPP⁶² uključuje brojne instrumente i elemente koje države članice mogu upotrijebiti u svojim strateškim planovima za poboljšanje bioraznolikosti na poljoprivrednim zemljištima. Tri čimbenika bit će presudna u borbi protiv pogoršanja stanja oprašivača: i. nova „zelena arhitektura” izgrađena na temelju zahtjevnijih uvjeta, ii. ekološki programi i obveze u pogledu upravljanja okolišem, i iii. obvezne veće ambicije u pogledu zaštite okoliša. Tim će se trima čimbenicima poduprijeti i ostali ciljevi strategije EU-a za bioraznolikost do 2030. koji su ključni za potporu poljoprivrednim krajobrazima povoljnima za oprašivače:

- obnova obilježja krajobraza velike raznolikosti na barem 10 % poljoprivrednog zemljišta,
- smanjenje rizika i upotrebe kemijskih pesticida za 50 %,
- smanjenje upotrebe opasnijih pesticida za 50 %,
- upotreba barem 25 % poljoprivrednog zemljišta za ekološku poljoprivredu,
- znatno povećanje primjene agroekoloških praksi.

Nadalje, Komisija u svojim preporukama državama članicama povezanima s njihovim strateškim planom za ZPP⁶³ razmatra posebne ciljeve zaštite bioraznolikosti, poboljšanja usluga ekosustava i očuvanja staništa i krajobrazâ. Očekuje se da će preporuke o tim ciljevima pomoći da se potakne očuvanje divljih oprašivača na poljoprivrednom zemljištu.

U izvješću Revizorskog suda preporučeno je da Komisija provjeri uvrštavaju li države članice u svoje strateške planove, kad god je to potrebno, prakse upravljanja koje imaju velik i pozitivan učinak na divlje oprašivače. Odabir i planiranje intervencija i praksi upravljanja koje predlažu države članice trebali bi se temeljiti na analizi njihova stanja okoliša. Države članice trebale bi na temelju te analize utvrditi potrebe kojima će se trebati posvetiti pozornost u strateškim planovima, uključujući očuvanje oprašivača ako je to relevantno za određeno područje. Komisija će procijeniti koliko su predložene intervencije i prakse upravljanja djelotvorne u ostvarivanju posebnih ciljeva u okviru ZPP-a i koliko su primjerene pojedinačnim potrebama država članica.

Komisija je u okviru mjere 1. nastavila raditi na izradi pokazatelja za divlje oprašivače u okviru ZPP-a kako bi se taj pokazatelj, nakon što bude operativan, uvrstio u okvir za uspješnost i praćenje. Potpun dovršetak tog pokazatelja ovisi o provedbi sustava EU-a za praćenje oprašivača u državama članicama.

2.6. Mjera 6.: poboljšanje staništa oprašivača u gradskim područjima i u širem prostoru

Komisija je 2019. prikupila primjere najbolje prakse i izradila smjernice za gradove povoljne za oprašivače (mjera 6.A). U smjernicama⁶⁴ objavljenima u siječnju 2020. navode se dobri primjeri i preporuke za oblikovatelje politika, donositelje odluka, stručnjake za prostorno planiranje,

⁶¹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>.

⁶² https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_hr.

⁶³ COM(2020) 846 final.

⁶⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Cities>.

stručnjake za razvoj projekata i upravitelje za korištenje zemljištem u gradovima o tome kako stvoriti gradsko okruženje povoljno za oprašivače.

Komisija je u listopadu 2020. donijela poseban akcijski plan o održivom korištenju zemljišta i rješenja koja se temelje na prirodi⁶⁵ u okviru plana EU-a za gradove⁶⁶. Mjerama o zelenoj infrastrukturi i bioraznolikosti u okviru tog plana poduprijet će se gradsko okruženje povoljno za oprašivače. Provedba mjera za oprašivače dodatno će se poticati novom inicijativom „Sporazum za zelene gradove”⁶⁷ i planovima za ekologizaciju gradova⁶⁸ u okviru strategije za bioraznolikost.

Komisija je integrirala i kriterije koji su relevantni za oprašivače u obrasce za prijavu i smjernice za nagrade Zelena prijestolnica Europe⁶⁹ i Europski zeleni list⁷⁰, u okviru područja pokazatelja „priroda i bioraznolikost” (mjera 6.A).

Osim toga, kako bi omogućila djelotvorniju provedbu mjera za oprašivače, Komisija je razvila pristup izradi karata prikladnosti gradskih područja za oprašivače⁷¹. Nekoliko je gradova primijenilo taj pristup kako bi uvidjeli na koji se način gradskim zelenim površinama može upravljati da bi se povećala populacija oprašivača. Komisija će široko promicati taj alat među gradskim tijelima.

Mjere očuvanja oprašivača, u gradskim područjima ili u širem prostoru, mogu se financirati sredstvima kohezijske politike EU-a, u skladu s prioritetima uvrštenima u nacionalne i regionalne operativne programe⁷². Komisija je u partnerstvu s Europskim odborom regija u veljači 2020. organizirala konferenciju dionika⁷³. Svrha konferencije bila je informirati javnost o tim mogućnostima među: i. upravljačkim tijelima, ii. regionalnim i lokalnim tijelima i iii. dionicima (mjera 6.B). Na konferenciji je istaknut niz projekata za očuvanje oprašivača u cijelom EU-u, koji su financirani ponajprije u okviru programâ za europsku teritorijalnu suradnju (Interreg)⁷⁴. Projekti za oprašivače poduprti su i u okviru drugih programa u sklopu Europskog fonda za regionalni razvoj te u sklopu Kohezijskog fonda i Europskog socijalnog fonda.⁷⁵

Komisija promiče mjere na razini krajolika kojima se čuvaju, povezuju i obnavljaju staništa oprašivača u okviru svojih smjernica o zelenoj infrastrukturi na razini EU-a⁷⁶ i o integraciji ekosustava i njihovih usluga u postupke odlučivanja⁷⁷ (mjera 6.C).

⁶⁵ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf.

⁶⁶ Plan za gradove partnerstvo je gradova, država članica, Europske komisije i dionika kao što su nevladine organizacije ili poduzeća.

⁶⁷ https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_en.

⁶⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>.

⁶⁹ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital>.

⁷⁰ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf>.

⁷¹ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC115375>.

⁷² https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding.

⁷³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>.

⁷⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/policy/cooperation/european-territorial/.

⁷⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>.

⁷⁶ SWD(2019) 193 final.

⁷⁷ SWD(2019) 305 final.

2.7. Mjera 7.: smanjenje učinaka upotrebe pesticida na oprašivače

Komisija je 2018. godine razgovarala s državama članicama o mogućnosti integracije posebnih ciljeva i mjera za oprašivače u revidirane nacionalne akcijske planove država članica (NAP-ovi) u skladu s Direktivom o održivoj upotrebi pesticida⁷⁸ (mjera 7.A). Drugo izvješće Komisije o napretku⁷⁹ u provedbi te direktive nije bilo posebno usmjereno na oprašivače. Međutim, Komisija je zatražila studiju za procjenu razine integracije ciljeva i/ili mjera za očuvanje oprašivača u NAP-ovima. Završno izvješće u okviru ove studije objavljeno je u studenome 2020., a pokazalo je da je razina integracije niska. Države članice moraju se dodatno potruditi da postrože odredbe o kukcima oprašivačima u okviru NAP-ova.

Komisija se u strategiji EU-a za bioraznolikost i strategiji „od polja do stola” obvezala da će do 2030. poduzeti mjere za smanjenje sveukupne upotrebe i rizika od kemijskih pesticida za 50 % te za smanjenje upotrebe opasnijih pesticida za 50 %. U tu će svrhu Komisija revidirati Direktivu o održivoj upotrebi pesticida i poboljšati svoje odredbe o integriranoj zaštiti bilja te će promicati veću upotrebu sigurnih alternativa za zaštitu uroda od štetnih organizama i bolesti, posebno strateškim planovima u okviru ZPP-a. Te će mjere općenito biti od koristi za bioraznolikost, a posebno za kukce oprašivače.

Komisija nastoji osigurati da se pri odobrenju sredstava za zaštitu bilja u obzir uzme i zaštita oprašivača, u skladu sa zakonodavstvom EU-a o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja⁸⁰. Komisija surađuje s državama članicama kako bi osigurala da one podupiru i provode smjernice za procjenu potencijalnog rizika sredstava za zaštitu bilja za pčele (*Apis mellifera*, *Bombus spp* i solitarne pčele)⁸¹ nakon što ih je 2013. donijela Europska agencija za sigurnost hrane (EFSA) (mjera 7.B). Međutim, od 2013. godine velika većina država članica uporno se protivila odobrenju dijelova EFSA-inih smjernica koji se odnose na kroničnu toksičnost za pčele. Komisija je stoga krajem 2018. predložila da će kao prvi korak provesti dijelove smjernica za koje je postojala dovoljna podrška (tj. dijelove koji se odnose na akutne rizike za pčele medarice).

Kvalificirana većina država članica složila se u srpnju 2019. s nacrtom uredbe Komisije o izmjeni jedinstvenih načela za ocjenjivanje i odobravanje sredstava za zaštitu bilja. Ta izmjena jedinstvenih načela bila je nužna kako bi se proveli dijelovi smjernica o akutnoj toksičnosti za pčele medarice. Međutim, u listopadu 2019. Europski parlament usprotivio se⁸² tom nacrtu uredbe i pozvao je Komisiju da donese novi nacrt uredbe kojim bi bile obuhvaćene kronična toksičnost i toksičnost za ličinke pčela medarica te akutna toksičnost za bumbare. Stoga Komisija nije mogla nastaviti s djelomičnom provedbom smjernica.

Komisija je u ožujku 2019. ovlastila EFSA-u⁸³ da preispita smjernice s obzirom na nove znanstvene spoznaje koje su se pojavile od 2013. Komisija je htjela donijeti smjernice s najsuvremenijim metodologijama za provedbu procjena rizika i za uzgajane i za divlje pčele.

⁷⁸ Direktiva 2009/128/EZ.

⁷⁹ https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sud_report-act_2020_hr.pdf.

⁸⁰ Uredba (EC) br. 1107/2009.

⁸¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/3295>.

⁸² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0149_HR.html.

⁸³ Europska agencija za sigurnost hrane.

Preispitivanje je u tijeku⁸⁴ i očekuje se da će se dovršiti 2021. Komisija će nakon toga tražiti odobrenje cjelokupnih smjernica⁸⁵.

U izvješću Revizorskog suda Komisiju se pozvalo da: i. proširi zaštitne mjere procjene rizika na reprezentativan niz divljih vrsta oprašivača, ii. pripremi s državama članicama plan rada za razvoj povezanih metoda ispitivanja i iii. utvrdi posebne ciljeve zaštite za divlje oprašivače. Komisija uzima u obzir te preporuke tako što postrožuje zahtjeve za procjenu opasnosti za okoliš koju predstavljaju sredstva za zaštitu bilja kako je navedeno u prethodnom stavku i u skladu s obvezama iz strategije EU-a „od polja do stola”.

Upotreba, ograničenja i zabrane sredstava za zaštitu bilja s neonikotinoidnim aktivnim tvarima posljednjih su godina zbog svoje visoke toksičnosti za pčele pobudili veliku pozornost⁸⁶. Komisija je 29. svibnja 2018. donijela provedbene uredbe o izmjeni uvjeta odobrenja sljedećih neonikotinoida: imidakloprid⁸⁷, klotianidin⁸⁸ i tiametoksam⁸⁹, kako bi se zabranila svaka upotreba tih triju tvari na otvorenom (mjera 7.C). S obzirom na ta ograničenja podnositelji zahtjeva za obnovu odobrenja za klotianidin, tiametoksam i imidakloprid povukli su svoje zahtjeve. Slijedom toga, odobrenje za te tvari isteklo je 31. siječnja 2019., 30. travnja 2019., odnosno 1. prosinca 2020.

U izvješću Revizorskog suda i rezoluciji Europskog parlamenta od 18. prosinca 2019.⁹⁰ Komisiju se poziva da osigura da hitna odobrenja povezana s upotrebom neonikotinoida budu propisno opravdana. Uredbom (EZ) br. 1107/2009 omogućuje se državama članicama da na ograničeno razdoblje i za ograničenu i kontroliranu upotrebu izdaju hitna odobrenja za sredstva za zaštitu bilja koja nisu odobrena na njihovu području, ako se opasnost ne može obuzdati na neki drugi primjereniji način. Nakon zabrane upotrebe triju neonikotinoida na otvorenom i isteka njihova odobrenja nekoliko država članica više je puta dalo hitna odobrenja za njihovu upotrebu.

Komisija je 2018. ovlastila EFSA-u da provjeri je li izdavanje više hitnih odobrenja za određene poljoprivredne kulture bilo opravdano, a 2020. poduzela je mjere kako bi spriječila neopravdano izdavanje hitnih odobrenja (za Rumunjsku⁹¹ i Litvu⁹²). U listopadu 2020. Komisija je ponovno ovlastila EFSA-u da do rujna 2021. procijeni ispunjavaju li određena hitna odobrenja za upotrebu tih tvari na šećernoj repi uvjete utvrđene Uredbom. Komisija na temelju ishoda tog ovlaštenja može poduzeti daljnje mjere. Kako bi se dodatno povećala transparentnost, obavijesti o hitnim odobrenjima država članica objavljuju se u bazi podataka EU-a o pesticidima⁹³.

⁸⁴ https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/event/Bee_Guidance_review.pdf.

⁸⁵ U tom će kontekstu Komisija u obzir uzeti preporuke Europskog revizorskog suda (Tematsko izvješće 15/2020), <https://www.eca.europa.eu/hr/Pages/DocItem.aspx?did=54200>.

⁸⁶ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/approval_active_substances/approval_renewal/neonicotinoids_en.

⁸⁷ Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/783 od 29. svibnja 2018. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) br. 540/2011 u pogledu uvjeta za odobrenje aktivne tvari imidakloprid, SL L 132, 30.5.2018., str. 31.

⁸⁸ Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/784 od 29. svibnja 2018. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) br. 540/2011 u pogledu uvjeta za odobrenje aktivne tvari klotianidin, SL L 132, 30.5.2018., str. 35.

⁸⁹ Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/785 od 29. svibnja 2018. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) br. 540/2011 u pogledu uvjeta za odobrenje aktivne tvari tiametoksam, SL L 132, 30.5.2018., str. 40.

⁹⁰ 2019/2803(RSP), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_HR.html.

⁹¹ SL L 33, 5.2.2020., str. 16.

⁹² SL L 33, 5.2.2020., str. 19.

⁹³ <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/ppp/pppeas/screen/home>.

2.8. Mjera 8.: smanjenje utjecaja invazivnih stranih vrsta na oprašivače

Komisija je u siječnju 2020. objavila smjernice za upravljanje invazivnim stranim vrstama radi zaštite divljih oprašivača⁹⁴ (mjera 8.A). Smjernice su ponajprije namijenjene: i. tijelima odgovornima za upravljanje invazivnim stranim vrstama ili uključenima u oblikovanje relevantnih politika i ii. europskim stanovnicima koji žele pratiti i/ili spriječiti uvođenje i širenje takvih vrsta. Smjernicama su obuhvaćene najvažnije mjere za otkrivanje, kontrolu i iskorjenjivanje nekih invazivnih stranih vrsta koje su najštetnije za autohtone divlje oprašivače u Europi. Te invazivne strane vrste štetne za divlje oprašivače uključuju veliku pčelu smolaricu, azijskog stršljena i biljke kao što su pjenišnik i zlatnica. Azijski stršljen naveden je kao invazivna strana vrsta za Uniju na temelju Uredbe o sprječavanju i upravljanju unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta⁹⁵. Komisija je 2019. izradila smjernice o invazivnim stranim vrstama porijeklom iz drugih dijelova EU-a kako bi informirala javnost o potencijalnim negativnim učincima koje bi takve vrste mogle imati izvan svojeg autohtonog područja. Te su se smjernice među ostalim vrstama odnosile na podvrste uzgajanih pčela medarica i bumbara⁹⁶.

U okviru programa LIFE podupiru se projekti koji se odnose na obnovu staništa nakon širenja invazivnih stranih vrsta. Nekoliko projekata bilo je usmjereno na informiranje javnosti te na istraživanje i kontrolu invazivnih stranih vrsta, na primjer pjenišnika, pampas trave i žljezdastog nedirka, koje negativno utječu na autohtonu floru o kojoj ovise oprašivači⁹⁷.

Obveza u okviru strategije EU-a za bioraznolikost do 2030. da se broj vrsta s crvenog popisa kojima prijete invazivne strane vrste smanji za 50 % pomoći će i u daljnjem ublažavanju negativnih učinaka na oprašivače.

Komisija je stroge preporuke za upotrebu autohtonih biljaka i vrsta oprašivača te za strogo izbjegavanje stranih vrsta i invazivnih stranih vrsta uvrstila u niz smjernica za očuvanje oprašivača. Te su smjernice bile usmjerene na javnost, lokalna tijela i niz poslovnih sektora, uključujući poljoprivredu, šumarstvo, krajobraznu arhitekturu i građevinarstvo⁹⁸ (mjera 8.B).

2.9. Mjera 9.: poticanje poslovnog sektora i građana na djelovanje

Komisija je u kolovozu 2018. provela početno ispitivanje poslovnih aktivnosti za očuvanje oprašivača u okviru platforme EU-a Business@Biodiversity⁹⁹. Nakon toga ugovorila je izradu posebnih smjernica¹⁰⁰ za 11 poslovnih sektora: poljoprivreda, poljoprivredni prehrambeni proizvodi i pića, šumarstvo, hortikultura, pčelarstvo, maloprodaja, krajobrazna arhitektura, građevinarstvo, rudarstvo, energetika, i turizam (mjera 9.A). U tim se smjernicama dodatno ispitala dobra poslovna praksa. Komisija nastavlja promicati te smjernice i poticati poduzeća da provode mjere za očuvanje oprašivača usmjerene na rezultate. Osim toga, Komisija nastavlja poticati poduzeća da procjenjuju i u svoje postupke odlučivanja integriraju njihove učinke i

⁹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>.

⁹⁵ Uredba (EU) 1143/2014.

⁹⁶ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>.

⁹⁷ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>.

⁹⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Get+involved>.

⁹⁹ https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/news/news-84_en.htm.

¹⁰⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Businesses>.

ovisnost o bioraznolikosti¹⁰¹, među ostalim u okviru projekata LIFE kojima se podupire sekvestracija ugljika povoljna za oprašivače.

Isto tako, Komisija nastavlja poticati javnost da djeluje u području očuvanja oprašivača javnim kampanjama¹⁰², komunikacijskim aktivnostima, obrazovnim materijalima¹⁰³ i smjernicama¹⁰⁴ (mjera 9.C). Za to je ključna platforma Komisijino internetsko središte za pohranu informacija o oprašivačima¹⁰⁵. Središte za pohranu informacija o oprašivačima osmišljeno je u okviru mjere 3.A, a omogućuje lakši pristup informacijama te sudjelovanje javnosti i drugih dionika. Cilj je komunikacijskog pristupa javnosti istaknuti raznolikost oprašivača i njihovu važnost za čovječanstvo te sve dionike potaknuti da poduzmu mjere kako bi ih zaštitili. Oprašivači su jedna od najpopularnijih tema iz prirode među Europljanima i o njima je vrlo lako informirati javnost. Zbog toga Komisija u kontekstu oprašivača informira građanstvo o djelovanju EU-a u širem području bioraznolikosti i okoliša obuhvaćenog europskim zelenim planom.

Komisija podupire ulogu javnosti u stjecanju znanja za djelovanje putem politika. U srpnju 2020. objavila je izvješće o najboljoj praksi u građanskim inicijativama u području znanosti za praćenje okoliša¹⁰⁶, što uključuje i građanske inicijative u području znanosti usmjerene na oprašivače (praćenje leptira). Komisija je provedbom pilot-projekta ABLE¹⁰⁷ Europskog parlamenta potaknula pokretanje europskog sustava za praćenje leptira u deset država članica. Građanske inicijative u području znanosti bit će i sastavni dio budućeg sustava EU-a za praćenje oprašivača i sustava za praćenje okoliša s pomoću pčela medarica s obzirom na upotrebu pesticida, razvijenog u okviru mjere 1. Projektom STING¹⁰⁸ Komisija će 2021. proširiti aktivnosti sudjelovanja javnosti na temu oprašivača, posebno u kontekstu sigurnosti hrane.

Europske snage solidarnosti (mjera 9.C) podupiru projekte u kojima sudjeluju mladi u raznim područjima povezanima sa solidarnošću, među ostalim u području zaštite okoliša i prirode. U okviru nekoliko projekata koji su u tijeku nastoji se riješiti problem oprašivača. Neki su usmjereni na aktivnosti informiranja javnosti, kao što je projekt očuvanja divljih pčela kao oprašivača ili solidarni projekt za pčele. Drugi je primjer projekt potpore ekosustavima koji pomaže u stvaranju povoljnih staništa za divlje oprašivače i druge kukce¹⁰⁹.

U okviru projekta Erasmus+ financirali su se projekti za informiranje učenika koji su tako dobili priliku da uče o oprašivačima. To je uključivalo sudjelovanje učenika u aktivnostima kao što su praćenje oprašivača na terenu, što je mladima omogućilo da nauče o zahtjevima oprašivača u pogledu staništa i opasnostima koje ih ugrožavaju¹¹⁰.

¹⁰¹ <https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business>.

¹⁰² <https://wikis.ec.europa.eu/pages/viewpage.action?pageId=23462237>.

¹⁰³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Educational+materials>.

¹⁰⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Citizens>.

¹⁰⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>.

¹⁰⁶ SWD(2020) 149 final.

¹⁰⁷ <https://butterfly-monitoring.net/able>.

¹⁰⁸ Projekt STING (engl. *Science and Technology for Pollinating Insects*, Znanost i tehnologija za kukce oprašivače) provodi Zajednički istraživački centar Komisije,

https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/adopted_jrc_2019-20_wp_europa_v2.pdf.

¹⁰⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>.

¹¹⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>.

Komisija podupire građane u njihovoj ulozi potrošača. Potrošačke navike mogu znatno utjecati na divlje oprašivače. Znak za okoliš EU-a¹¹¹ jedan je od alata kojim se mogu ublažiti negativni učinci potrošačkih navika, na primjer s obzirom na proizvode za vrtlarstvo koji utječu na oprašivače (mjera 9.B). Komisija trenutačno nastoji maksimalno povećati uspjeh aktualnog portfelja proizvoda sa znakovima za okoliš, umjesto da osmišljava nove kriterije za znak za okoliš EU-a. Upravo je počela revidirati kriterije za znak za okoliš EU-a s obzirom na „uzgojne supstrate, poboljšivače tla i malč” te će osigurati da se revidiranim kriterijima odgovori na potrebu za očuvanjem oprašivača. Na primjer, kriteriji bi mogli uključivati zaštitne mjere kako bi se osiguralo da tlo za uzgoj biljaka u lončanicama i proizvodi za vrtove ne potječu iz staništa oprašivača ili da vađenje minerala ne uzrokuje degradaciju staništa oprašivača. U prehrambenom sektoru u okviru projekta LIFE za hranu i bioraznolikost proučavala se zaštita kukaca u standardima i oznakama za hranu te je izrađen vodič za upravitelje za kvalitetu, upravitelje za proizvode i upravitelje nabave¹¹².

2.10. Mjera 10.: promicanje strategija za oprašivače i suradnje na svim razinama

Komisija potiče nacionalna, regionalna i lokalna tijela da izrade strategije za oprašivače. Kako bi olakšala taj postupak, Komisija je izradila predloške¹¹³ za takve strategije, koji se mogu prilagoditi posebnim potrebama s obzirom na područje (mjera 10.A).

Komisija je uz *ad hoc* događanja i radionice olakšala suradnju dionika na očuvanju oprašivača u okviru Europskog partnerstva za inovacije za poljoprivredu¹¹⁴, programâ Interreg¹¹⁵ i plana EU-a za gradove¹¹⁶ (mjera 10.B). Programi Interreg bili su posebno korisni za poticanje suradnje zajedničkim akcijama i razmjenom politika među nacionalnim, regionalnim i lokalnim sudionicima iz različitih država članica. Komisija je nastavila omogućivati uspostavu veza među nacionalnim, lokalnim i podnacionalnim vlastima i njihovim ekvivalentnim tijelima drugdje u EU-u. Lokalne operativne skupine^{117,118} za inovativno upravljanje poljoprivrednim gospodarstvima povoljnima za oprašivače uspostavljene su u okviru Europskog partnerstva za inovacije za poljoprivredu.

U listopadu 2020. godine, u okviru partnerskog programa EU-a za zaštitu okoliša za pristupanje¹¹⁹ organizirana je internetska regionalna radionica¹²⁰ o invazivnim stranim vrstama i inicijativi EU-a za oprašivače za sudionike iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije, Sjeverne Makedonije, Kosova i Turske (mjera 10.C). Potpora toj radionici osigurana je u okviru instrumenta pretpristupne pomoći, a jedan od ciljeva bio je potaknuti razmjenu iskustava o postavljanju strateških ciljeva i uspostavi mjera za rješavanje problema pogoršanja stanja oprašivača u EU-u te doprinijeti globalnom djelovanju u području očuvanja i zaštite prirode.

¹¹¹ <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>.

¹¹² <https://www.business-biodiversity.eu/en/publications/easy-guide--insect-protection>.

¹¹³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Public+authorities>.

¹¹⁴ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>.

¹¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>.

¹¹⁶ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf.

¹¹⁷ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/protecting-farmland-pollinators>.

¹¹⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/pasture-pollinators>.

¹¹⁹ <https://eppanetwork.eu/project>.

¹²⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>.

U svojem radu izvan EU-a Komisija je uključila i posebnu potporu za ciljeve inicijative EU-a za oprašivače i akcijskog plana za razdoblje 2018.–2030. za drugu međunarodnu inicijativu za oprašivače (mjera 10.C). Na primjer, Komisija je podržala projekt EU-FAO iz 2019. kojim se olakšala provedba multilateralnih sporazuma država u Africi te na Karibima i Pacifiku¹²¹. Tim se projektom nastoji promicati poljoprivredna praksa koja se temelji na ekosustavima, uključujući očuvanje prirodnih staništa za divlje oprašivače i ublažavanje rizika koje predstavljaju pesticidi. Globalni seminar o postroženju i provedbi propisa o pesticidima radi zaštite oprašivača organizirat će se za regulatorna tijela nadležna za pesticide kako bi ona mogla izgraditi svoje kapacitete za izradu i provedbu propisa o pesticidima kojima se štite oprašivači¹²².

EU se u studenome 2018. pridružio „koaliciji voljnih za oprašivače”¹²³ na 14. sastanku Konferencije stranaka Konvencije o biološkoj raznolikosti (mjera 10.D). Od tada se Komisija zalaže za ciljeve koalicije tako što s drugim zemljama dijeli znanje i iskustvo o provedbi mjera EU-a za oprašivače.

U okviru pripreme i provedbe globalnog okvira za bioraznolikost nakon 2020.¹²⁴, EU okuplja svoje međunarodne partnere koji predano rade na boljem očuvanju oprašivača i prepoznavanju usluga ekosustava koje pružaju.

3. ZAKLJUČAK

Ovaj pregled pokazuje da je ostvaren velik napredak u provedbi mjera Inicijative. Inicijativa služi kao sveobuhvatan okvir za mjere EU-a za oprašivače u svim sektorskim politikama. Mjere za razvoj ključnih preduvjeta za donošenje politika uspješno su uvedene i u naprednoj su fazi. Ti preduvjeti uključuju sustave za praćenje vrsta oprašivača i uzroka pogoršanja njihova stanja. Informacijski sustav za oprašivače i prilagođeni istraživački programi također bi trebali biti od pomoći.

Općenito, Inicijativa je i dalje valjan instrument politike koji omogućuje EU-u, državama članicama i dionicima da rješavaju probleme pogoršanja stanja oprašivača. Međutim, i dalje su prisutne znatne poteškoće u otklanjanju uzroka pogoršanja stanja oprašivača. Potreban je veći angažman u tom pogledu, posebno s obzirom na gubitak staništa u poljoprivrednim krajobrazima i učinke pesticida. Ostali problemi odnose se na suzbijanje prijetnji oprašivačima koje se Inicijativom ne rješavaju izravno, kao što su klimatske promjene i onečišćujuće tvari u okolišu osim pesticida.

Napredak u ostvarenju dugoročnih ciljeva Inicijative bit će znatno bolji uz pomoć strategije EU-a za bioraznolikost, strategije EU-a „od polja do stola” i akcijskog plana EU-a za nultu stopu onečišćenja, posebno kroz obvezivanje na širenje zaštićenih područja i obnovu ekosustava, Nadalje, od vitalnog je značaja promicanje agroekoloških pristupa kao što je ekološka poljoprivreda, obnova obilježja krajobraza velike raznolikosti na poljoprivrednom zemljištu i smanjivanje učinaka pesticida i drugih onečišćujućih tvari u okolišu koje su štetne za oprašivače.

¹²¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/eu-provides-extra-eu9-million-support-faos-work-promoting-nature-friendly-agricultural_en.

¹²² <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>.

¹²³ <https://promotepollinators.org/about/history>.

¹²⁴ <https://www.cbd.int/conferences/post2020>.

Komisija će u sljedećoj fazi provedbe Inicijative blisko surađivati s državama članicama. Stoga Komisija podržava zaključke Vijeća¹²⁵ o izvješću Revizorskog suda, posebno o potrebi da se osigura primjereno korištenje resursa, uspostavi okvir upravljanja i praćenja za oprašivače na razini EU-a i bolje integriraju potrebe oprašivača u ZPP i zakonodavni okvir o pesticidima.

Komisija će u drugoj polovini 2021. pokrenuti aktivnosti savjetovanja kako bi prikupila stajališta i detaljnije dokaze, uvide i iskustva od dionika i šire javnosti o provedbi postojećeg akcijskog okvira. To je važno za poboljšavanje tog okvira i utvrđivanje dodatnih mjera koje će biti potrebne za potpuno ostvarivanje dugoročnih ciljeva Inicijative.

Komisija će potom revidirati Inicijativu, uzimajući u obzir povratne informacije koje je dosad primila od drugih institucija i dionika, kao i rezultate savjetovanja.

¹²⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/hr/pdf>.